

До 50-річчя від дня обрання академіка Бориса Євгеновича Патона президентом Національної академії наук України

27 лютого 2012 року відбулася надзвичайна подія світового масштабу! Саме в цей день наукова спільнота святкувала 50-річний ювілей від дня обрання академіка Бориса Євгеновича Патона президентом Національної академії наук України. Без перебільшень можна стверджувати, що це світовий рекорд тривалості успішного керівництва величезним творчим колективом Академії.

За ці 50 років Національна академія наук України як вища державна наукова організація України, стала визнаним у всьому світі провідним центром фундаментальної і прикладної науки, провідним виробником та постачальником нових знань, які сьогодні виступають основою

цивілізаційного розвитку, основою науково-технічного потенціалу України як європейської держави.

Необхідно зазначити, що Українська академія наук найстаріша з республіканських академії за часів існування СРСР, її заснування в буремному 1918 році за сприяння гетьмана Павла Скоропадського стало закономірним результатом патріотичної діяльності кількох поколінь українських вчених, які спрямовували свої зусилля на інтелектуальне самоствердження нації. У перший рік своєї діяльності вона складалася з 3 наукових відділів – історико-філологічного, фізико-математичного і соціальних наук, які охоплювали 3 інститути, 15 комісій і національну бібліотеку, а 50 років тому наша Академія складалася з п'яти відділів – суспільних, фізико-математичних, хімічних і геологічних, біологічних і технічних наук, в ній було тоді 43 інститути.

Українській науці неймовірно поталанило коли у 1962 році на посаду президента АН УРСР було обрано Бориса Євгеновича Патона і він як президент повною мірою виявив та реалізував свої здібності видатного організатора науки. На той час Борис Євгенович Патон вже став визначним вченим у галузі зварювання, металургії і технології металів, дійсним членом Академії наук УРСР. За його плечима були двадцятилітній стаж творчої діяльності в Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона і близько десяти років керівної науково-організаційної роботи на відповідальній посаді директора цього ушанованого інституту.

Борис Євгенович належить до старовинного дворянського роду Патонів, який зарекомендував себе вірним служінням Вітчизні. Його прадід Петро Іванович Патон служив в армії М.І. Кутузова, був нагороджений орденом і закінчив військову службу генералом від

інфантерії. Дід Оскар Петрович - військовий інженер, гвардійський полковник, консул Російської імперії. Батько Євген Оскарович - видатний вчений та інженер у галузі електрозварювання і будівництва мостів, засновник і керівник Інституту електрозварювання - людина високого громадянського обов'язку, зробив величезний внесок у Перемогу над фашизмом. У буремні часи Великої Вітчизняної війни Академія запровадила в оборонній промисловості високоефективну технологію автоматичного зварювання під флюсом корпусів танків, артилерійських систем та авіабомб, що значно підвищило бойові якості військової техніки.

Ця благородна традиція - служити своїй Батьківщині - притаманна і всій науковій, науково-організаційній, державній, громадській діяльності Б.Є. Патона.

Під його керівництвом Національна академія наук України стала одним з найбільших наукових центрів у Східній Європі і широко відомою в усьому світі, посіла провідне місце в окремих розділах математики, теоретичної фізики, фізики твердого тіла і низьких температур, у радіофізиці та астрономії. Високих результатів досягнуто в матеріалознавстві, кібернетиці й обчислювальній техніці, у нейрофізіології і молекулярній біології, генній інженерії та в інших галузях знань.

Прагнення академіка Б.Є. Патона якомога ширше залучити інститути до розв'язання виробничих і екологічних проблем областей України повною мірою проявилось в створенні регіональних академічних наукових центрів у Донецьку, Львові, Одесі, Харкові, Дніпропетровську, Сімферополі. Їх діяльність спрямована на розвиток науково-технічного потенціалу відповідних регіонів України, об'єднання зусиль учених для вирішення актуальних регіональних проблем.

За роки президентства Б.Є. Патона був утворений цілий ряд нових академічних інститутів і центрів у Харкові і Львові, Одесі і Донецьку, Дніпропетровську і Миколаєві, Сумах, Запоріжжі, Севастополі, Чернівцях, Ужгороді, Житомирі, ботанічних садів і природних заповідників у різних районах України. Нині в НАН України діє 3 секції, 14 відділень, близько 170 інститутів та інших наукових установ, у яких працює понад 19 тисяч науковців.

Поряд з виконанням високих президентських обов'язків академік Б.Є. Патон - видатний вчений із світовим ім'ям - близько 60 років очолює знаменитий Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона, гідно продовжує і розвиває справу свого батька. В Інституті, під його безпосереднім керівництвом та за особистої участі здійснено ґрунтовні дослідження і розроблено передові технології нероз'ємного з'єднання й обробки металів і неметалів у різних умовах і середовищах - в атмосфері, під водою і в космосі, що дозволило НАН України стати всесвітньо визнаним матеріалознавчим центром.

Новітні зварювальні технології зазнали широкомасштабного впровадження у практику – від машинобудування всіх напрямів до будівництва, залізничного транспорту, традиційної і атомної енергетики, ракетобудування і суднобудування, оборонної промисловості і комунального господарства. Були створені цілі покоління машин і визначні споруди, що не мали аналогів у світовій практиці. Фактично наші електрозварники – вчені і інженери під керівництвом Б.Є. Патона – навчили людство зварювати практично все з усім. Вершиною зварювального мистецтва стала технологія зварювання живих тканин, яка вже широко крокує по всій планеті. Продовжують зростати обсяги та розширюватися види

хірургічних операцій із застосуванням технології височастотного електрозварювання м'яких тканин.

Принципову позицію президент НАН України академік Б.Є. Патон зайняв і в питанні будівництва атомної електростанції у районі Чорнобиля. Академія, як відомо, застерігала керівні інстанції СРСР про небезпеку зосередження в Україні десятків енергоблоків і хибне їх розташування, але ці попередження було проігноровано. На жаль, відомі всьому світу події 1986 р. на ЧАЕС повністю підтвердили його застереження. З перших днів катастрофи і донині вчені Академії під керівництвом її президента ведуть напружену роботу щодо зменшення тяжких наслідків аварії і спричинених нею втрат та перетворення зони лиха на екологічно безпечну територію.

Величезною заслугою Президента НАН України академіка НАН України Бориса Євгеновича Патона є те, що після розпаду СРСР та утворення незалежної України, в умовах тривалої економічної й фінансової кризи, що не обійшла і науку, він зумів зберегти Національну академію наук та її основні наукові школи.

Слід зазначити, що з набуттям Україною незалежності Національна академія наук України доклала величезних зусиль щодо відновлення розвитку досліджень з наукових напрямів, які були вкрай необхідні для становлення суверенної держави, створення в своїй структурі відповідних наукових установ, наукового забезпечення вирішення найважливіших соціально-економічних проблем.

Під керівництвом президента НАН України академіка Б.Є. Патона вчені НАН України принесли на вівтар науково-технічного прогресу чимало результатів фундаментальних і прикладних досліджень світового рівня. За роки переходу України до ринкової економіки вчені НАН України розробили десятки нових технологій, які сприяють розвитку держави, вітчизняного виробництва конкурентоспроможної наукоємної продукції.

Б.Є. Патон - один з ініціаторів створення й збереження загального наукового простору в рамках Співдружності Незалежних Держав. Він є засновником та близько 20 років залишається беззмінним президентом Міжнародної асоціації академії наук, що об'єднує національні академії 15 країн Європи і Азії. Під його керівництвом працює Наукова рада МААН по нових матеріалах.

Здійснюються творчі контакти за укладеними угодами з академіями наук та науковими центрами понад 50 країн Європи, Азії, Америки. НАН України бере участь у роботі понад 20 авторитетних міжнародних наукових організацій – Міжнародного інституту прикладного системного аналізу (IIASA, Австрія), Об'єданого інституту ядерних досліджень, Європейського центру ядерних досліджень (CERN), активно взаємодіє з ЮНЕСКО, МАГАТЕ, ВОЗ. Академія та її установи представляють Україну в Міжнародній раді з питань науки (ICSU), понад 30 фахових наукових союзах, спілках, асоціаціях.

Б.Є. Патон – це людина видатної організованості, діловитості, виняткової здатності безпомилково схоплювати головне, приймати правильні рішення. Його багатогранність і працездатність вражають. Тільки завдяки глибокому відчуттю особистої відповідальності перед державою, народом, власною совістю він успішно працює і справляється з величезним навантаженням.

Те, що Борис Євгенович успішно керує Академією вже понад півстоліття і що й на останніх виборах президента за нього знову віддали голоси понад 93% членів Академії, є

переконливим свідченням правильності вибору, який зробила Академія у вже далекому 1962 році.

Академік Б.Є. Патон - почесний президент Міжнародної інженерної академії, член Академії Європи, почесний член Римського клубу, Міжнародної академії технологічних наук, почесний член Міжнародної академії наук, освіти і мистецтва, Міжнародної астронавтичної академії, іноземний член академій і науково-технічних товариств багатьох країн.

Неперевершену подвижницьку діяльність Бориса Євгеновича увінчують численні державні та наукові нагороди і премії. Він лауреат Ленінської і Державних премій СРСР і України, нагороджений золотими медалями імені М.В. Ломоносова, С.І. Вавилова, С.П. Корольова, Срібною медаллю ім. А. Ейнштейна ЮНЕСКО. За видатні заслуги перед наукою і державою Б.Є. Патона відзначено званнями двічі Героя Соціалістичної Праці і Героя України. Його удостоєно чотирьох орденів Леніна, орденів Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора, князя Ярослава Мудрого I, IV і V ступенів і багатьох інших вітчизняних та іноземних нагород.

Борис Євгенович Патон - лідер, боєць, творча особистість, глибоко порядна й добра людина, йому притаманна фантастична енергія і працездатність, він має величезний досвід, глибокі знання в багатьох галузях, здатний постійно вчитися. У нього широка натура, гострий аналітичний розум, він демократичний, доброзичливий, відкритий для спілкування, доступний, завжди готовий підтримати людину в біді, допомогти їй. Його життєва мудрість, багатющий досвід, міжнародний авторитет у науці й суспільстві дали змогу зберегти науковий потенціал України, а ентузіазм, рідкісна працездатність і увага до кожного співробітника створюють в оточенні президента, директора й академіка здорову творчу атмосферу.

Редакція нашого журналу та колектив Науково-технічного центру панорамних акустичних систем НАН України щиро вітає Бориса Євгеновича Патона з 50-річним ювілеєм від дня обрання президентом Національної академії наук України!

Ви, Борисе Євгеновичу - гордість України, видатний учений Світової науки, великий патріот нашої держави знаходитесь у зеніті слави, творчої активності та натхнення! Бажаємо Вам і надалі тримати передові позиції, зберігаючи завзяття та енергійність!

Бажаємо Вам козацького здоров'я, щастя, добробуту, успіхів у невпинному творчому пошуку, новаторських розробок, значимих звершень та відкриттів! Успіхів Вам у наповненні скарбниці Світової науки неоціненними діамантами своєї творчої діяльності!